

לימוד העיון - חובתו של כל בן ישיבה

הרב ישראל רוזנברג

בדור האחרון ישנה שאלה המטרידה רבות את חובשי בית המדרש. "אנו משקיעים את רוב כוחנו וזמננו בלימוד גמרא, ראשונים ואחרונים, אבל לא מבינים מדוע אנו עושים זאת בכלל", אומרים הלומדים. "אני מרגיש שלימוד אמונה משפיע עליי רבות, אבל לא מבין איך מה שאני לומד בסדר בוקר עוזר לי בחיים", אומר אחר. שאלה זו עולה שוב ושוב, במקומות שונים ובווריאציות שונות, אך בניסוח פשוט השאלה היא "למה?" - למה בכלל ללמוד עיון.

לשאלה חשובה זו אפשר לתת תשובות רבות, אך התשובה הבסיסית ביותר היא שלימוד התורה הוא חובה. בגמרא במסכת מועד קטן מופיע דיון בנוגע לשאלה אם יש לבטל לימוד תורה בשביל לקיים מצווה:

הדר יתבי וקא מבעי להו: כתיב 'יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה' (משלי ג, טו), הא חפצי שמים - ישוו בה. וכתב 'וכל חפצים לא ישוו בה' (משלי ה, יא) - דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה! כאן - במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן - במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

(בבלי מועד קטן ט, ב)

הגמרא מסבירה שלימוד תורה דוחה קיום מצוות אחרות כאשר אלו מצוות שיכולות להתקיים על ידי אדם אחר. רק במידה והיחיד שיכול לקיים את המצווה הוא הלומד עצמו, עליו לחדול מלימודו ולהתפנות לקיום המצווה.

בחור המגיע לישיבה צריך לדעת שהוא נמצא בסיטואציה מיוחדת בחייו, בה צרכיו יכולים להתקיים על ידי אחרים. מצב זה מאפשר לו ללמוד ברצף,

לשקוע בעולמה של תורה ללא טרדות חיי היום - יום. אולם כיוון שזהו המצב, יש כאן לא רק זכות אלא אף חובה. עליו ללמוד תורה כי אדם מחויב ללמוד כל זמן שאין עליו חובות אחרים.

אמנם ברור כי למצוות לימוד התורה טעמים רבים, כגון פיתוח אישיות דתית, הכנה לחיים ועוד. אבל תלמיד המגיע לישיבה צריך לדעת כי ההגעה לישיבה אינה כדי להכין את עצמו לחיים, אלא כי זו חובתו באותו רגע, בלי קשר לטעם של החיוב. חשוב להבין כי למרות שאנו שואפים להבין ולהתחבר לציווים, הדבר הראשון שעלינו לעשות הוא לקיים את המצוות, עוד קודם ההתחברות האישית ובלי קשר אליה.

לאחר ההבנה שעל תלמיד הישיבה חלה חובה ללמוד תורה, נשאר לברר מהי הדרך הטובה ביותר למלא חובה זו. הגמרא בקידושין אומרת:

תנו רבנן: 'וְשִׁנְנֶתֶם' (דברים ו, ז) - שיהו דברי תורה מחודדים בפיו. שאם ישאל לך אדם דבר - אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד. שנאמר: 'אמור לחכמה אחותי את' (משלי ז, ד).

(בבלי קידושין ל, א-ב)

את הביטוי "מחודדים בפיו" מבאר רש"י כך: "**חזור עליהם ובדוק בעומקם** שאם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם אלא שתוכל לומר מיד". מדברי רש"י יוצא שעל מנת ללמוד באופן מוצלח יש להשקיע בשני עניינים: א. שינון מלשון חזרה. כלומר, יש צורך לחזור על הלימוד כדי שהדברים יהיו שגורים על פיו. ב. שינון מלשון "שן" שהיא חדה. כלומר, צריך שהדברים יהיו מחודדים בפיו, להבין את סברתם של הדברים.

מהי הדרך הנכונה להגיע למצב כזה? הדרך הטובה ביותר היא להתחיל ללמוד בגיל צעיר בשינון, כפי המתאים לנער צעיר, ולאחר מכן, בשלב השני,

חובתו של כל בן ישיבה | 55

לעבוד ללימוד מעמיק. אולם, המצב כיום הוא שחלק ניכר מהלומדים בישיבה מגיעים כאשר הלימוד הראשוני שלהם איננו מספיק. מסיבה זו לכאורה היה עדיף שישקיעו בהתחלה בלימוד בקיאות. אך נראה לי שבמצב הקיים יש לפעול אחרת, והדגש הראשוני צריך להיות על לימוד בעומק המתאים לגילם של הלומדים. בדרך זו הלומד בישיבה יתרגל לחשוב בצורה מעמיקה, הוא לא יקבל דברים כפשוטם, אלא יחפש את הסברה הישרה מאחורי המקורות. הוא לא ישנן את החומר כציוץ הציפור. במקביל, נוכל לעבור ולהשלים בצורה טובה את פערי השינון שנפערו בגילאים הצעירים, כיוון שכשאדם מתרגל ללמוד בעיון גם לימודי הבקיאות או ההלכה שלו מקבלים אופי אחר.

חייו של אדם בוגר תלויים ביכולתו השכלית לנתח מצבים ולהעניק תשומת לב גם לפרטים הקטנים. קל וחומר הוא שנדרשת יכולת שכזו בלימוד בכלל, ובפרט בלימוד התורה. כדי לרכוש יכולת זו על האדם להשקיע זמן התחלתי של לימוד עיון, גם אם השקעה זו באה על חשבון הלימוד המהיר. לכן תחילת הלימוד צריכה להיות בעיון סברתי, ורק כעבור כמה שנים כל אחד אמור לעצב לעצמו את המסלול המתאים לו - בלימוד עיון, הלכה, בקיאות, אמונה, תנ"ך, או אף במסלול מחוץ לישיבה.

לסיום נעיר שלימוד שכזה, שראשיתו כאמור בעצם החובה ללמוד תורה, בסופו של דבר כולל גם ערך רב ללומד. אין דומה מחשבתו ולימודו של מי שלמד בעיון לאלו של מי שלא למד בעיון. צורת הלימוד מופנמת בלומד, ובאופן טבעי הוא ניגש לכל תחום בתשומת לב רבה יותר וביכולת ניתוח מצבים מעמיקה. ואם כבר הכנה לחיים - אין לך הכנה גדולה מזו.